

Aplicarea principiului subsidiarității în jurisprudența CEDO

Buruiana, Irina

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Buruiana, I. (2014). Aplicarea principiului subsidiarității în jurisprudența CEDO. *Studii Europene*, 2, 15-22. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-418851>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Aplicarea principiului subsidiarității în jurisprudența CEDO

Irina BURUIANĂ

buruiana.irina@mail.ru

Studentă anul IV, Facultatea de Drept

Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Moldova

Abstract: Subsidiarity emerged in Europe in the practice of self-governing local communities. The subsidiarity principle is one of the most solid pillars of the societies' organization. According to the dictionary of the Spanish Real Academy (Academia Real Española), subsidiarity is "a favorable trend in complementary participation (subsidiary) of the State in private or community support activities". In recent studies on this principle it was concluded that subsidiarity is a polyhedral concept, taking into account its theological, philosophical, political, and not least, juridical origins. Subsidiarity is a general principle applicable only to situations when it is recognized a shared competence between the Community and the Member States. Exclusive Community competence established by the Treaty is not recognized as being subject to subsidiarity. Subsidiarity is the level by which the society is released from the state's tutelage, is the way in which citizens agree to articulate and monitor state power so that it will not be in a position to nurture itself and ambition to produce and control the citizens.

Key-words: subsidiarity, principle, attributions, organization, Community, Member State.

Principiul subsidiarității s-a născut în Europa din practica de secole de autoguvernare a comunităților locale. Subsidiaritatea este un principiu funcțional, care face posibilă distribuirea atribuțiilor și competențelor în conformitate cu principiul democrației și al descentralizării puterii. Aliniatul 3 din articolul 4 al Cartei europene a autonomiei locale adoptată la Strasbourg în 1985 prevede că *„în general treburile publice vor fi rezolvate de către organele administrative cele mai apropiate de cetățeni. Delegarea treburilor publice către alte organe administrative va depinde de natura și caracterul sarcinii, respectiv de cerințele de eficiență și economice”*. Aliniatul 4: *„Atribuțiile autorităților locale sînt în general totale și exclusive. Aceste atribuții pot fi îngrădite de alte organe regionale sau centrale doar în baza prevederilor legale specifice”*.

Principiul subsidiarității este unul dintre pilonii cei mai solizi ai organizării societăților. După formularea originală (în enciclica emisă de Papa Pius al XI-lea Quadragesimo Anno) *„este interzis să se treacă de la atribuțiile persoanelor la atribuțiile comunității, toate treburile pe care persoanele prin forțe și capacități proprii le pot realiza, și la fel, trecerea a tot ceea ce o comunitate mai mică, organizată la nivel inferior poate realiza și asigura, în atribuțiile unei autorități mai mari și organizate la nivel superior este o injustețe și totodată un păcat grav, fiind considerat răsturnarea ordinii firești a societății, deoarece toate activitățile sociale prin esență și puterea lor lăuntrică au obligația să sprijine părți ale societății unitare, însă niciodată nu au voie să le distrugă sau să le încorporeze”*.

Conform dicționarului Academiei Reale Spaniole (Academia Real Espanola), subsidiaritatea constă în *„tendința favorabilă la participarea complementară (subsidiară) a statului în sprijinul activităților private sau comunitare”* [1]. Subsidiar, privit ca ajutor care se acordă în sprijinul cuiva, având și înțeles economic de ajutor extraordinar. În plan european, înțelesul care se dă subsidiarității este relaționat direct cu legătura dintre stat și societate, atribuind celui dintâi funcția

de a acorda ajutor activităților private sau comunitare care se desfășoară în interesul lor, acționând când acestea au nevoie reală de intervenția statului.

Istoria conceptului de subsidiaritate

Deși anul 1931 este oficializarea conceptului ca și termen privind relaționarea dintre stat și societate, au existat gânditori în secolele XVIII-XIX care au dezbătut același subiect, printre ei numărându-se John Locke, Alexis de Toqueville, Pierre Joseph Proudhon, John Stuart Mill, considerat de Lucas Verdu în tratatul său „Curs de drept Politic” un „clasic liberal preocupat constant de libertatea omului ca subiect principal al organizării și proceselor guvernamentale” [2].

Secolul XIX a adus din nou în discuție conceptul subsidiarității, pus pe tapet de autoritatea papală reprezentată de Leon al XIII-lea, în enciclicele „Immortale Dei”, cât și „Rerum Novarum”, publicate la 15 mai 1891, în care este definit dreptul de proprietate și limitele, marcate de statutul muncitorului care trebuie să beneficieze de un salariu just și să fie protejat de asociații corporatiste și de o legislație socială adecvată. Milagros Otero Parga a văzut în enciclica lui Leon al XII-lea „un antecedent al principiului subsidiarității, întrucât deși problema pe care enciclica o tratează este a separării sferelor eclesiastice și civile, se definește independența și autonomia unor problematici considerate ca fiind baza unei interpretări extensive precum societăți, grupuri minoritare sau state membre ale Uniunii Europene în relație cu puterea superioară [3]. Jose Maria de Areilza Carvajal opinează că subsidiaritatea catolică „nu pretindea să servească drept criteriu pentru a dezvolta un model politic, ci deriva din apărarea și înțelegerea demnității și libertății umane ale Bisericii din care reieșeau problemele sociale ale vremii, însă nu cu influențe politice”.

Înțelesul clasic al termenului a fost dat de Biserica Catolică, îngrijorată în deceniul trei al secolului trecut de modificările suferite de sistemul social, care puneau individul într-un statut dezavantajos față de drepturile pe care statul le avea asupra populației. În aceste condiții de tensiune a fost emisă enciclica „Quadragesimo anno” (1931) de către Papa Pius al XI-lea: „Așa cum este greșit a se retrage individului și a se acorda unui grup ceea ce se poate realiza ca inițiativă privată și industrie, tot la fel este o nedreptate, un mare rău și o destabilizare a ordinii juste ca o asociație mai mare, aflată la un nivel superior să își aroge funcții care pot fi îndeplinite eficient de societăți mai mici, la un nivel inferior. Acesta este un principiu al filosofiei sociale, de neclintit și neschimbat. Prin chiar natura, adevăratul scop al activității sociale trebuie să fie acela de a ajuta pe membrii corpului social, dar niciodată de a-i distruge sau asimila” [5].

Explicațiile care s-au oferit pentru moment în 1931 au mers pe două direcții: enciclica a fost văzută ca răspuns la intervenționismul statal provenind din hegeliism și, în al doilea rând, a fost văzută drept scut de protecție în fața corporatismului dezvoltat de fascismul italian. În deceniul VI al secolului XX, dezbaterile în jurul subsidiarității au renăscut, papa Ioan al XXIII-lea fiind cel care s-a ocupat de renașterea discuțiilor, în enciclica „Pacem in Terris”, în care subsidiaritatea se definește ca și „principiu general de organizare socială și delimitare de sfere de acțiune între celula familiei și puterea publică” [6]. Au urmat alte două enciclice, în 1965 și 1967 („Populorum Progressio” și „Gaudium et Spes”) conform cărora ordinea lucrurilor trebuie să fie subordonată ordinii persoanelor și nu invers.

În ceea ce privește natura principiului și diversele elemente pe care le combină, există numeroase opinii. Javier Barnes aprobă legătura arhaică existentă între acest principiu și filosofia aristotelico-tomistă. Vlad Constantinescu, de cealaltă parte, afirmă că rădăcinile conceptului

reprezintă o combinație a filosofiei aristotelice îmbogățită în Evul Mediu grație lui Toma D'Aquino [7]. Ca și precedent doctrinar, conceptul de subsidiaritate își are originea în teoriile care încercau să confere o protecție individului față de intervențiile publice nejustificate, prin luarea deciziilor la nivelul cel mai scăzut posibil, evoluția pe care a cunoscut-o fiind cea pe care o are în prezent: intervenția forului superior numai atunci când cel inferior nu reușea să aibă eficiență în acțiunile sale [8].

Alte două voci importante în instituțiile comunitare, Mark Wilke și Helen Wallace sunt de părere că „în esență, subsidiaritatea este un termen socio-politic, și nu un principiu juridic sau constituțional” [9]. În ultimele studii consacrate acestui principiu s-a ajuns la concluzia că subsidiaritatea este un concept poliedric, dacă se ține seama de originile sale teologice, filosofice, politice și nu în ultimul rând juridice.

Ca și principiu politic, subsidiaritatea concepe organizația politică ca un tot de cercuri concentrice care pot funcționa în măsura în care respectă limitele impuse de principiu. Există două sensuri în care se poate urmări principiul din punct de vedere politic: primul este vertical și prin aceasta se înțelege că încearcă să articuleze relațiile dintre diversele nivele de putere și un sens orizontal, care este un mecanism de articulare între cetățeni, societate și puteri publice. Profesorul universitar Colmeiro, din secolul XIX, vedea în principiul subsidiarității, o scădere a rolului individului, întrucât „activitatea individuală scade din forță și particularii se obișnuiesc să nu se mai sprijine pe forțele proprii, și să ceară protecție unde trebuie să li se acorde numai libertate” [10].

A treia componentă a conceptului este cea juridică, subsidiaritatea constituindu-se ca un element secundar sau suplimentar. În dreptul administrativ francez, „recursul din cauza excesului de putere” a luat naștere de timpuriu sub termenul de recurs subsidiar, transformându-se mai târziu în recurs principal. În dreptul penal, norma subsidiară este aplicabilă când cea principală nu-și atinge obiectivele, obținând o întâietate pe care înainte nu o avea. Revoluția franceză prin vocea lui Robespierre și a Convenției a pus în discuție principiul, afirmând: „Lasați libertatea individuală tuturor celor care nu aparțin în mod natural autorității publice și veți lăsa astfel mai puțin în seama ambiției și arbitrarului” [11].

În ceea ce privește construcția Uniunii Europene, unii dintre autori o compară cu o piramidă inversă, întrucât acționează la impulsul activităților cotidiene, contrar construcției federale clasice. Adeziunea Irlandei la Comunitățile Europene o demonstrează cel mai bine, ea protejând limba irlandeză amenințată de engleză, fiind în același timp deschisă către exterior (economic, politic, cultural și social), ceea ce atrage după sine o diminuare a dependenței sale față de Regatul Unit.

Principiul subsidiarității în comunitatea europeană

Uniunea Europeană este o realitate complexă – politică, economică, socială, juridică – ce se construiește pas cu pas sub ochii noștri. Plecând de la acest adevăr, la nivel european au existat și mai există aprinse dezbateri în vederea unei posibile reconfigurări a construcției comunitare pentru ca aceasta să fie aptă să răspundă noilor provocări care vor apărea inevitabil în perspectiva noilor largiri ale Uniunii. În acest context se încadrează discuțiile despre unul dintre principiile sine-qua-non ale construcției comunitare, recunoscut ca atare în ultimul deceniu și aflat, în ultimii ani, în centrul tuturor dezbaterilor politico-juridice privind funcționarea Comunităților: principiul subsidiarității. Subsidiaritatea are ca scop esențial reafirmarea faptului că aceste Comunități au

competențe de atribuire și nu au vocația de a opera în beneficiul lor o concentrare de puteri care ar goli de substanță competențele statelor, acestea din urmă conservând o competență generală. În același timp, principiul exclude din câmpul său de aplicare domeniile care revin competenței exclusive a Comunității (transferul de suveranitate dinspre statele membre înspre Uniune fiind definitiv) [12].

Solicitările de autonomie în cadrul Uniunii Europene au la bază principiul subsidiarității, principiu care se numără printre conceptele de bază ale comunității europene. Acest principiu susține că *fiecare set de probleme trebuie rezolvat de către autoritatea competentă de cel mai mic nivel, eliminându-se astfel intervenția necesară a autorităților superioare*. Autoritățile centrale ar trebui să aibă o funcție subsidiară, conform acestui principiu, ocupându-se doar de problemele care nu pot fi tratate la nivel local.

Conceptul este aplicabil în mai multe domenii: administrație, politică și cibernetică. Subsidiaritatea constituie unul din elementele de bază ale federalismului. În cadrul legislativ al Uniunii Europene subsidiaritatea reprezintă principiul conform căruia Uniunea poate acționa doar în domeniile și cazurile în care țările membre cad de acord că acțiunea lor individuală nu este suficientă. Acest principiu a fost introdus prin intermediul Tratatului de la Maastricht din 1992 și este conținut și în propunerea pentru un Tratat constituțional al Europei (tratat constituțional eșuat în urma referendumurilor negative din Franța și Olanda). Subsidiaritatea este prevăzută în cadrul Tratatului de la Nisa în cadrul articolului 5 în următoarea formă: *„Comunitatea va acționa în cadrul limitelor de putere conferite prin prezentul tratat și pentru obiectivele care i-au fost astfel atribuite. În domeniile care nu se află în competența sa exclusivă, Comunitatea va acționa în conformitate cu principiul subsidiarității, doar dacă obiectivele respectivei acțiuni nu pot fi îndeplinite suficient de către statele membre. Nici o acțiune a Comunității nu poate depăși ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele prezentului Tratat”*. Articolul 9 al Constituției Europene arată că *„Conform principiului subsidiarității, în domeniile care nu se află în competența sa exclusivă Uniunea va acționa doar dacă și în măsura în care obiectivele respectivei acțiuni nu pot fi atinse suficient de către statele membre, fie la nivel central fie la nivel local, dar care pot fi atinse într-o mai bună măsură la nivelul Uniunii”*. Carta Europeană a Guvernării Locale este un alt document european în care apare principiul subsidiarității, fiind adoptată sub auspiciile Consiliului Europei în 15 octombrie 1985. Această Carta solicită părților semnatare să garanteze independența politică, administrativă și financiară a autorităților locale, și solicită ca principiul auto-guvernării locale să fie recunoscut în legislația internă. Prevederile de mai sus din cadrul legislației europene nu obligă nici un stat membru la acordarea de autonomii pe criterii etnice. Spania a acordat o autonomie lărgită pentru Catalonia și Țara Bascilor. Pe de altă parte, Franța refuză să ia în considerare principiul subsidiarității ca un argument pentru a acorda autonomie părții catalane care se află sub autoritatea sa. La fel în Italia tendințele centrifuge ale Ligii Nordului – susținute tot pe baza principiului subsidiarității – nu au dus la apariția unor autonomii locale.

În mod evident comunitățile locale sînt alcătuite din cetățenii care locuiesc în zona dată. Comunitatea locală este menținută de identitatea născută din apartenența la localitatea respectivă și de comunitatea de interese legată de ea. Comunitatea locală este, de fapt, o comunitate autonomă, exercitîndu-și autonomia de fiecare dată în baza principiului subsidiarității. În mod firesc o parte a atribuțiilor de autoritate publică ale „guvernului” comunității locale

autonome sînt delegate de către administra ia centrală, cealaltă parte, însă, apare ca cerin a necesară îndeplinirii competențelor legate de gestionarea treburilor publice locale. Delegarea puterii  i descentralizarea întotdeauna au fost  i vor fi chestiuni politice delicate. Puterea statală centralizată tinde să perceapă ini iativele de descentralizare ca atentate antistatale sau ca îngrădirea  i lezarea suveranit  ii  i nu ca o condi ie de bază a gestionării mai eficiente, mai economice  i mai centrate pe cetăţean ale treburilor publice.

Principiul subsidiarității are un rol vital, deoarece prin intermediul său ierarhiile atribuțiilor pot fi  mp r  ite în func ie de competențe și se poate realiza descentralizarea în mod dinamic, lu nd în considerare toate detaliile particulare ale problemelor existente. Principiul subsidiarității este un principiu organizator deconstructiv, care înlesneşte descompunerea în elemente a sistemelor administrative centralizate. Competen ele organizate pe verticală sînt redistribuite pe orizontală p str nd gradul de integrare al sistemului.

Majoritatea blocajelor, a tensiunilor  i a crizelor periodice apărute în ultimii zece ani în procesul de reformă a administra iei publice se datorează tocmai lipsei aplicării subsidiarității sau altfel spus a lipsei culturii  i practicii de ajutorare.

Unul dintre punctele cele mai delicate ale construc iei europene este, întradevăr, de a gasi cel mai bun criteriu de repartitie a competențelor între diferitele niveluri de colectivitate, adică între instituțiile comunitare europene  i cele ale regiunilor care le compun. Criteriul este cel al subsidiarității, fără îndoială. Tratatul de la Maastricht înscrie principiul subsidiarității mai  nt i la articolul B din Dispozi iile comune, arat nd că:

1. *hotar rea statelor membre de a continua procesul de creare a unei Uniuni tot mai str nse între popoarele Europei, în care deciziile să fie luate c t mai aproape posibil de cetăţeni, conform principiului subsidiarității, iar apoi  i mai ales la articolul 3 B din Tratatul Comunității Europene.*

2. * n domeniile ce nu  in de competența sa exclusivă, Comunitatea nu intervine, conform principiului subsidiaritatii, dec t dacă  i în măsura în care obiectivele ac iunii avute în vedere nu pot fi realizate suficient de statele membre  i pot deci, datorită dimensiunilor sau efectelor ac iunii avut  în vedere, să fie mai bine realizate la nivel comunitar. Ac iunea Comunității nu depăşeşte ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele tratatului.*

3. Comunitatea, spre deosebire de state, dispune de competențe numite „de atribuire”, definite astfel de tratatul de constituire. Obiectivele la care Carta Europeană a Guvernării Locale face referire sunt exprimate într-o manieră relativ generală la articolul 2  i 3 din tratat: *să introducă în tratat reguli clare de repartizare a competențelor între Comunitate  i statele membre, să permită găsirea unui echilibru, la nivelul Comunității, între acele acțiuni prin care urmăreşte să se avanseze în procesul de integrare  i cele organiz nd o cooperare sau o coordonare între statele membre; să stimuleze elaborarea de texte comunitare mai pu in complexe  i o autolimitare a instituțiilor comunitare; să concentreze efortul legislativ asupra unor materii ce necesită o interven ie a Comunității pentru ra iuni de integrare sau de eficacitate; să încearcă asocierea cetăţeanului la luarea deciziilor fix nd la nivel comunitar acele orientări, care vor fi puse în practică de fiecare stat membru după proceduri care-i sunt proprii  i care  i vor permite să se integreze diversitățile culturale  i sociale sau regionale specifice fiecăruia dintre statele membre.*

4. Din termenii alineatului 2 rezultă că *principiul subsidiarității nu se aplică domeniilor depinzând de competența exclusivă a Comunității*. În aceste domenii, Comunitatea este obligată să respecte competențele sale, să realizeze obiectivele care îi sunt fixate prin tratat. Este esențială aceasta restricție, evitându-se astfel posibilitatea de a aduce atingere realizărilor comunitare.

5. Definiția reținută de Tratatul de la Maastricht interesează numai domeniile care nu sunt de competența exclusivă a Comunității, adică acele domenii în care transferul competențelor către Comunitatea Europeană este parțial. În aceste domenii *Comunitatea*, în exercitarea competențelor sale și cu respectarea obiectivelor care-i sunt fixate, *va trebui să respecte principiul subsidiarității și să asigure complementaritatea acțiunilor sale cu cele ale statelor membre*.

6. Textul alineatului 2 fixează un dublu criteriu care să ghideze acțiunea comunitară și anume: *constatarea că statele nu sunt în măsură să realizeze de maniera suficientă, obiectivele acțiunii și că, în consecință, acestea vor fi mai bine realizate printr-o acțiune comunitară, datorită dimensiunilor și efectelor acestei acțiuni*.

7. Principiul subsidiarității apare, sub diferite forme, în capitolul stabilind noi competențe. Astfel *Comunitatea sprijină și completează acțiunea statelor membre respectând deplin responsabilitățile acestora în domeniul educației, culturii, sănătății, formării profesionale*. Comunitatea nu va acționa pe cale de directive sau de regulamente de ordin general, ci se va limita la măsuri complementare. În unele capitole se precizează chiar că unele măsuri de încurajare exclud orice armonizare a dispozițiilor legislative și regulamentare ale statelor membre.

Dacă principiul subsidiarității figurează explicit în Tratatul de la Maastricht se datorează faptului că *acest principiu este strâns legat de deficitul democratic și încearcă să-l reducă reglementând exercitarea competențelor*. În acest sens, el reprezintă un principiu regulator urmărind să elimine unele excese în materie de legislație.

Aceste condiții trebuie îndeplinite cumulativ pentru ca principiul să poată fi aplicat. Trebuie însă subliniat faptul că această dispoziție exclude expres din câmpul de aplicare a principiului subsidiarității domeniile care revin competenței exclusive a Comunității. Astfel, subsidiaritatea nu-și joacă rolul decât în materiile de competențe concurente. Cu toate acestea, expresia competențe concurente nu semnifică faptul că Uniunea și statele membre pot interveni simultan în același domeniu. Este vorba, de fapt, de competențe succesive sau alternative. În domeniul competențelor concurente, statele membre pot interveni atâta timp cât și în măsura în care Comunitatea nu a intervenit [13].

Subsidiaritatea rămâne fundamentală pentru evoluția viitoare a Comunității întrucât constituie o delimitare a sarcinilor între Comunitate și membrii săi. Transpunerea în viață a acestui principiu este esențială dacă se vrea o dezvoltare a Comunității cu sprijinul nemijlocit al cetățenilor săi. De aceea toate instituțiile comunitare trebuie să acorde prioritate unei astfel de abordări.

În concluzie, subsidiaritatea nu este un principiu general aplicabil Tratatelor ci numai situațiilor în care acesta recunoaște o competență împărțită între Comunitate și statele membre. Competența exclusivă a Comunității fiind stabilită prin Tratat nu este recunoscută ca făcând obiectul subsidiarității. Prin urmare, subsidiaritatea nu poate afecta ordinea de drept existentă. De asemenea, nu se vorbește de o dinamică a competențelor, ci a activităților întreprinse. Într-o altă opinie, se consideră că în determinarea competențelor Uniunii principiul subsidiarității își găsește

limitele în necesitatea ca aceasta să aibă suficiente competențe astfel încât coeziunea sa să fie asigurată.

Tratatul de la Maastricht aduce consacrarea constituțională a principiului subsidiarității. Dacă acest lucru s-a întâmplat la Maastricht, aceasta se datorează încercărilor Uniunii de a legitima dezvoltările, extinderile competențelor comunitare, justificându-le în fața opiniilor publice din statele membre ca fiind funcționale, necesare și limitate. Subsidiaritatea se vrea a fi, de asemenea, un mijloc de aprofundare a democrației în Comunitate. Ea se înserează începând cu Maastricht în procesul legislativ din moment ce prevederile legislative comunitare trebuie să corespundă principiului subsidiarității. Din instrument de legitimare a Comunității, prin constituționalizarea sa, principiul devine și un important instrument de legiferare. Însă, pentru a fi funcțional în această calitate, se impunea o clarificare a mai multor aspecte legate de acest principiu atât de controversat al construcției comunitare. Acest lucru s-a întâmplat odată cu Tratatul de la Amsterdam.

Tratatul de la Amsterdam reia în articolul 5 formularea din Tratatul de la Maastricht și completează dispozițiile acestuia printr-un protocol anexat acestui tratat [14]. Având o importantă semnificație pentru cultura instituțională și constituțională europeană, protocolul constituționalizează textele deja existente care se referă la principiul subsidiarității. Este vorba despre texte de o valoare juridică inegală, datorate fie Curții de Justiție, fie actelor normative ale instituțiilor comunitare sau ale organelor paracomunitare (în principal ale Consiliilor Europene de la Birmingham din 16 octombrie 1992, și Edimburgh, din 11-12 decembrie 1992 precum și Acordul interinstituțional semnat de Parlament, Consiliu și Comisie la 25 octombrie 1993 privind procedurile de punere în lucru ale subsidiarității), acestea conferind documentația, fondul protocolului [15].

Acest document este motivat de obiectivul laudabil de a atinge o mai mare precizie în a defini criteriile pentru aplicarea principiilor menționate și, prin aceasta, de a îmbunătăți consistența în implementarea lor de către toate instituțiile comunitare. Aceasta face parte dintr-un context mai larg al încercărilor de a aduce procesul de luare a deciziilor cât mai aproape posibil de cetățeni.

Protocolul precizează că subsidiaritatea este un concept dinamic care ar trebui să fie aplicat în lumina obiectivelor enunțate de tratate, menținându-se echilibrul comunitar și echilibrul instituțional, principiile Curții de Justiție în legătură cu raportul dintre dreptul național și cel comunitar. Principiul subsidiarității trebuie să orienteze modul în care competențele Comunității trebuie exercitate, fiind un concept dinamic care permite extinderea acțiunii comunitare atunci când împrejurările o cer și, invers, o limitează și o opresc atunci când ea nu se justifică. Această percepție însă subliniază dificultatea inerentă oricărei încercări de a reduce subsidiaritatea la un set de criterii rigide. O asemenea acțiune ar contrazice însăși esența subsidiarității care constă în flexibilitatea și dinamismul său.

Principiul respectiv nu este numai o cale prin care persoană umană își actualizează prin intermediul participării politice demnitatea sa naturală, *cît un mod de a înțelege și organiza puterea, un principiu după care statul însuși este invitat să funcționeze.*

Subsidiaritatea nu este doar un ornament al moralei sau un aspect printre altele al justiției distributive. Principiul subsidiarității este pîrghia prin care societatea se eliberează de sub tutela

statului, este modul prin care cetățenii convin să articuleze și să supravegheze puterea statului în așa fel încât acesta să nu mai fie în situația de a nutri el însuși ambiția de a-și produce și controla cetățenii.

Referințe bibliografice:

- [1] Juan Cruz Alli, *El concepto de subsidiariedad*, în Enrique Banus, „Subsidiariedad, historia y aplicación”, vol. 3, Pamplona, Studia Europea Navarrensis, 2000, p. 17.
- [2] Juana Goizueta, Breves reflexiones acerca del principio de subsidiariedad: de sus orígenes al Tratado de Maastricht, în Enrique Banus, „Subsidiariedad, historia y aplicación”, vol. 3, Pamplona, Studia Europea Navarrensis, 2000, pp. 126-127.
- [3] Ibidem, pp. 127-128.
- [4] Ibidem, p. 127.
- [5] Valentin Stan, *Conceptul de subsidiaritate și problema minorităților în noua arhitectură de securitate europeană*, București, Editura Universității din București, 1998, p. 293.
- [6] Ibidem, p. 129.
- [7] Ibidem, p.126.
- [8] Nicoleta Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene – Politicile comunitare*, București, Editura Lumina Lex, 2007, p. 37.
- [9] Valentin Stan, op. cit., p. 291.
- [10] Jaime Rodríguez Arana, *Subsidiariedad y administración única en el estado autonómico español*, în Enrique Banus, „Subsidiariedad, historia y aplicación”, vol. 3, Pamplona, Studia Europea Navarrensis, 2000, p. 20.
- [11] Ibidem, p.21.
- [12] Michel Belanger, J.C. Gautron, L. Grard, *Droit de la Communauté et de l'Union européennes*, L.G.D.J., Paris, 2001, p. 65, 66.
- [13] Ibidem, p. 67.
- [14] Protocolul nr. 7 asupra aplicării principiilor subsidiarității și proporționalității.
- [15] Stephen Weatherill, Paul Beaumont, *EU Law*, Penguin Books, 1999, p. 27.

Copyright©Irina BURUIANĂ